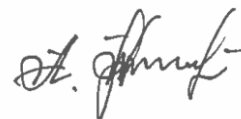

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

ТРОНЬ Олександр Якович

УДК 351.824.1:620.9](477)

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ВИКОРИСТАННЯ
ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

КИЇВ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національній академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, доцент
ОЛІЙНИК Наталія Іванівна,
Національна академія державного управління
при Президентові України,
завідувач кафедри економічної політики
та врядування.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
РЯБЦЕВ Геннадій Леонідович,
Національний університет «Києво-Могилянська
Академія»,
професор кафедри суспільного врядування;

доктор наук з державного управління, доцент
ДЕГТЯР Олег Андрійович,
Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова,
професор кафедри менеджменту і публічного
адміністрування.

Захист відбудеться *16 грудня 2019 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.810.02 Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, к. 212.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії державного управління при Президентові України (03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20).

Автореферат розісланий *15 листопада 2019 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. Г. Цедік

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Оновлення підходів до державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР) зумовлено необхідністю розв'язання численних надскладних проблем, які нагромаджувалися протягом багатьох десятиліть. Серед них: функціонування застарілих та недосконалих інструментів державного регулювання (ІДР), слабка конкуренція на ринку, посилення монопольного становища суб'єктів господарювання, непрозорі методи формування цін і тарифів, відсутність чітко визначених напрямів удосконалення державної регуляторної політики, високий рівень втрат та понаднормативних витрат ПЕР, недосконалість законодавчої бази тощо.

Монополізація зазначеної сфери призвела до великих соціально-економічних диспропорцій у відносинах між суб'єктами господарювання – виробниками ПЕР та їх споживачами. Отримуючи за часів Радянського Союзу від держави практично безкоштовно ПЕР, споживачі використовували їх неефективно, а держава за допомогою жорстких регуляторних повноважень спонукала суб'єктів господарювання запроваджувати на власних виробництвах неефективні та енергоємні технології й обладнання з метою виконання та перевиконання планів п'ятирічок, не враховуючи можливі наслідки такого господарювання.

Це спровокувало укорінення у сфері використання ПЕР специфічних, безсистемних та недієвих ІДР, спрямованих на підтримку нерентабельних підприємств, а не на їх розвиток. У поєднанні із критичним рівнем залежності економіки України від зарубіжних поставок природного газу, значною енергоємністю валового внутрішнього продукту країни (ЕВВП), який у 2,1–3,7 раза перевищує ЕВВП країн Європейського Союзу (ЄС), втратами теплової енергії при її транспортуванні мережами, що досягають близько 23 % (у країнах ЄС такі втрати становлять лише 1,5–5 %), а також у житлових будинках у процесі їх експлуатації, які становлять від 40 до 60 %, зазначені вище проблеми стали реальними загрозами енергетичній безпеці держави.

Такі негативні тенденції зумовлюють необхідність та доцільність удосконалення існуючої державної регуляторної політики загалом та ІДР зокрема шляхом розробки низки ефективних та дієвих рекомендацій щодо подальшого впливу держави на зазначену сферу з урахуванням наукового базису, який має стати основою для подальших досліджень.

Вихідні теоретичні положення дисертації базуються на узагальненні результатів досліджень щодо напрямів удосконалення регуляторних впливів у сфері використання ПЕР таких науковців, як: В. Голюк, О. Дейнека, А. Долінський, О. Загній, М. Ковалко, В. Лагутін, Л. Мірошніченко, О. Овсієнко, Н. Олійник, О. Перфілова, А. Праховник, Г. Рябцев, Т. Савченко, О. Ставицька, Д. Турченко, І. Федів, І. Чукаєва та ін.

Значний внесок у дослідження ключових концепцій державного регулювання окремих галузей і сфер економічної діяльності зробили такі вчені, як: В. Бабаєв, В. Базилевич, В. Бакуменко, О. Васильєва, В. Горбулін,

І. Дегтярєва, О. Дегтяр, Г. Дмитренко, І. Дробот, О. Іваницька, Т. Іванова, О. Карпенко, О. Лебединська, О. Петроє, А. Шидловський та ін.

Крім того, дослідження спирається на теоретичні розробки проблем організації і регулювання сфери використання ПЕР та її окремих складових відомих європейських дослідників: П. Башера, П-Р. Бокуї, Б. Вієсенфелда, К. Додда, В. Дюранда, Ф. Еддауді, Д. Колліка, О. Кьоппля, Д. Ледьярда, П. Мальбруно, Х. Ніфенека, М. Портера, Б. Франка, Ж. Янковича та ін.

Водночас, незважаючи на велику увагу науковців до зазначеної проблематики та високий рівень її дослідження, у сфері використання ПЕР залишається низка проблем, що потребують теоретичного, методологічного обґрунтування і практичного вирішення, зокрема: питання, пов'язані з невизначеністю та доцільністю наукового обґрунтування напрямів подальшого вдосконалення ІДР; систематизація існуючих та розробка нових методологічних підходів до формування і реалізації державної регуляторної політики; пошук форм та методів ефективного поєднання теоретичних і практичних напрацювань щодо рівноправності розвитку державних та ринкових ІДР, удосконалення нормативно-правової бази в частині адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС, урахуваючи, що Україна визначила для себе європейський вектор розвитку. Потреба у вирішенні зазначених проблемних питань на науковому рівні і зумовила вибір теми дисертаційної роботи та є свідченням її актуальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження здійснювалося на кафедрі економічної політики та врядування Національної академії державного управління при Президентові України в рамках комплексного наукового проекту “Державне управління та місцеве самоврядування” (ДР № 0199U002827) під час виконання науково-дослідних робіт за темами “Управління інституційними змінами в системі державних фінансів в Україні в умовах євроінтеграції” (ДР № 0115U004060) і “Формування та розвиток системи публічного управління національною економікою в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом” (ДР № 0117U002868). Роль автора при цьому полягала в підготовці аналітичних матеріалів щодо вдосконалення механізмів фінансування сфери використання ПЕР у контексті євроінтеграційних перетворень та обґрунтуванні доцільності вдосконалення ІДР у сучасних економічних умовах.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування державного регулювання сфери використання ПЕР України та розроблення практичних рекомендацій щодо його вдосконалення.

Для досягнення мети було поставлено такі *завдання*:

- обґрунтувати сутність, завдання та основні принципи функціонування державного регулювання сфери використання ПЕР;
- виявити особливості та основні недоліки ІДР і з'ясувати можливості їх удосконалення;

– узагальнити зарубіжні моделі державного регулювання зазначеної сфери та на основі отриманих результатів обґрунтувати можливість запозичення кращих елементів набутого досвіду в українських реаліях;

– виокремити та обґрунтувати основні завдання державних регуляторних органів щодо формування і реалізації державної політики у сфері використання ПЕР та вдосконалити методологію проведення експрес-опитувань населення на предмет визначення рівня сприйняття суспільством регуляторних повноважень держави;

– удосконалити методологічні підходи та критерії оцінювання ІДР сфери використання ПЕР і визначити перспективні напрями їх подальшого розвитку;

– розробити структурно-функціональну схему державного регулювання сфери використання ПЕР і сформувати практичні рекомендації центральним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо її практичного впровадження.

Об’єкт дослідження – функціонування сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України.

Предмет дослідження – державне регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукових досліджень. У роботі використано: діалектичний метод – у процесі дослідження сутності ІДР у сфері використання ПЕР; метод системного аналізу – для забезпечення цілісності дослідження; метод порівняльного аналізу – з метою встановлення стану розробленості досліджуваної тематики у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, а також з метою узагальнення зарубіжних моделей державного регулювання зазначеної сфери та їх зіставлення з вітчизняним досвідом; економіко-статистичний метод – під час аналізу тенденцій розвитку сфери використання ПЕР; метод моделювання – у процесі формування послідовності дій при вдосконаленні державного регулювання сфери використання ПЕР; метод узагальнення – для підготовки висновків та рекомендацій.

Інформаційну базу дисертаційної роботи становлять: звітні дані Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, Державної служби статистики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, нормативно-правові акти, праці зарубіжних і вітчизняних учених, інтернет-ресурси, аналітичні матеріали Міжнародного енергетичного агентства, а також монографії та інші наукові публікації.

Наукова новизна отриманих результатів визначається особистим внеском автора у вирішення актуального наукового завдання в галузі державного управління, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні державного регулювання сфери використання ПЕР України та

розробці на цій основі практичних рекомендацій щодо його вдосконалення, яка конкретизована у таких положеннях:

уперше: розроблено структурно-функціональну схему державного регулювання сфери використання ПЕР, яка включає такі складові: головну мету та завдання цього регулювання; механізми державного регулювання (організаційний, нормативно-правовий, ресурсний, фінансовий, інформаційний, кадровий), суб'єктів (органи влади – національного, територіального та місцевого рівнів), об'єктів (суб'єкти господарювання, що мають монопольне становище, суб'єкти господарювання, що не мають монопольного становища, суб'єкти господарювання – споживачі ПЕР, населення), основні функції державного регулювання (законодавча, ліцензійна, тарифна, наглядова) та принципи державного регулювання (ефективності, прозорості, справедливості, відповідності законодавству, системності, узгодженості, партнерства), що, на відміну від існуючих, передбачає спільне вироблення центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування регуляторних рішень щодо підвищення дієвості зазначеної сфери;

удосконалено:

– алгоритм послідовності дій при обґрунтуванні доцільності вдосконалення ІДР, який складається з трьох етапів: виявлення специфіки проблематики, визначення орієнтирів та формування шляхів досягнення результату і відрізняється від традиційного підходу до вироблення регуляторних рішень чіткою структурованістю складових алгоритму, систематизованістю та послідовністю етапів, які мають зв'язок між елементами і доповнюють один одного, послідовністю дій та наявністю сформованих напрямів досягнення результату;

– методологічні підходи до оцінювання ІДР, на основі яких: сформовано критерії оцінювання ефективності та результативності ІДР; виявлено ІДР, які потребують скасування або вдосконалення; визначено за його результатами перспективні напрями розвитку ІДР, а саме: підвищення ефективності використання ПЕР суб'єктами господарювання та населенням; удосконалення конкурентного середовища в зазначеній сфері; створення єдиного правового поля для розвитку ринкових регуляторних інструментів;

– критерії проведення оцінювання ефективності та результативності державного регулювання, які запропоновано використовувати двох типів: регламентуючі (сприйняття об'єктами регулювання) та практичні (фактичне досягнення), за допомогою яких можливо встановити рівень досяжності поставлених завдань щодо визначеної мети, сутність яких полягає в науковому обґрунтуванні ІДР шляхом: систематизації їх позитивних та негативних сторін за групами та підгрупами; проведення поглибленого аналізу та виявлення причин виникнення наявних проблем; визначення критеріїв, яким мають відповідати ІДР, розподілення ІДР за напрямками дії та впливовістю;

– методичні підходи до проведення експрес-опитувань населення, що передбачають визначення рівня сприйняття суспільством регуляторних повноважень держави, які можливо здійснювати за допомогою моніторингів, опитувань, експрес-опитувань, статистичних спостережень, та встановлення індикативних фактично досяжних показників, що можуть бути позитивними – показники, яких повністю досягнуто; опосередкованими – показники, яких досягнуто частково, але не менше 50 % від запланованих, або негативними – показники, яких вдалося досягти менше ніж 50 % від запланованих;

набули подальшого розвитку:

– поняття “сфера використання паливно-енергетичних ресурсів”, що трактується як сукупність пов’язаних між собою суб’єктів регулювання, які визначають та впорядковують способи, напрями та умови використання ПЕР з дотриманням установлених стандартів, норм і нормативів та врахуванням існуючого стану технічного і технологічного розвитку основних фондів, а також рівня регуляторного впливу держави на процеси, що відбуваються;

– підхід до визначення перспективних напрямів розвитку державного регулювання сфери використання ПЕР, який запропоновано доповнити аналізом: результатів довготермінового статистичного спостереження за діяльністю зазначеної сфери; позитивних та негативних факторів розвитку ІДР; динаміки показників; ризиків; слабких сторін існуючої законодавчої та нормативно-правової бази;

– методи підвищення інституційної спроможності ІДР шляхом удосконалення наявної законодавчої та нормативно-правової бази, стратегій, чинних норм, стандартів та правил з урахуванням досвіду країн ЄС.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні положення і висновки дослідження дають змогу сформувати цілісну теоретичну та методологічну базу для практичного впровадження запропонованих новацій щодо вдосконалення державного регулювання сфери використання ПЕР та доведені до рівня конкретних пропозицій, які можуть у подальшому використовуватися в процесі формування й реалізації державної регуляторної політики в зазначеній сфері. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані для розроблення центральними органами виконавчої влади проектів законодавчих та нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення правового поля для покращання ринкових умов господарювання шляхом підвищення дієвості ІДР.

Отримані в процесі підготовки дисертаційної роботи результати дослідження використані:

– Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України при розробці проектів законів України “Про житлово-комунальні послуги” та “Про енергетичну ефективність будівель”. Під час підготовки зазначених законопроектів було використано аналітичні матеріали, підготовлені здобувачем у частині щодо порівняння кількісних та якісних показників використання ПЕР у житлово-комунальному господарстві України та країнах ЄС, а також дані моніторингів щодо втрат та

понаднормативних витрат ПЕР підприємствами комунальної теплоенергетики в розрізі регіонів (довідка від 3 жовтня 2016 року № 7/9-12122);

– Державним підприємством “Вінницький експертний центр з енергоефективності” Держенергоефективності під час розробки пропозицій стосовно вдосконалення роботи державного підприємства в частині щодо уніфікації існуючих методик проведення розрахунків питомих норм ПЕР з урахуванням необхідності підвищення рівня їх прогресивності (довідка від 7 жовтня 2016 року № 24);

– Комунальним підприємством “Міськсвітло” Мелітопольської міської ради Запорізької області при розробленні проектів нормативно-правових актів з регулювання систем енергоспоживання міста Мелітополя (довідка про впровадження від 3 серпня 2016 року № 153а);

– Комунальним підприємством “Міськсвітло” Управління житлово-комунального господарства Рівненської міської ради при формуванні єдиного програмного комплексу аналізу даних для визначення ефективності використання енергетичних ресурсів у місті Рівне (довідка про впровадження від 27 липня 2016 року № 202);

– Українським союзом промисловців і підприємців при розробці пропозицій щодо внесення змін до законодавчих актів, а також при підготовці до реалізації проектів у сфері використання ПЕР (довідка про впровадження від 11 вересня 2016 року № 02-1-500/1);

– Національною академією державного управління при Президентові України при розробці навчальної програми з дисципліни “Структурно-галузеві механізми державного регулювання економіки” за спеціальністю “Державне управління”, а саме: розділу 2 “Регулювання паливно-енергетичного комплексу” та розділу 3 “Регулювання житлово-комунального господарства”, а також при підготовці і викладанні курсу лекцій та проведенні практичних занять з дисциплін: “Функціональні механізми державного регулювання економіки” та “Структурно-галузеві механізми державного регулювання економіки” (довідка про впровадження від 21 травня 2018 року № 1/15-15-354).

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, практичні напрацювання та отримані результати належать особисто автору. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею, в якій здобувачем науково доведено та запропоновано практичні рекомендації з удосконалення механізмів та ІДР сфери використання ПЕР.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної роботи оприлюднені на науково-практичних конференціях, круглих столах, семінарах, у тому числі міжнародних та за міжнародною участю, зокрема: “Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах” (Херсон, 2016); “Становлення публічного адміністрування в Україні” (Дніпропетровськ, 2016); “Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України” (Дніпро, 2016), “Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи” (Одеса, 2016); “Трансформація конституційних засад публічного управління та

адміністрування” (Харків, 2016); “Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід” (Одеса, 2016, 2017); “Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікаційний аспект” (Київ, 2016); “Становлення публічного адміністрування в Україні” (Дніпро, 2017).

Публікації. Результати дисертаційної роботи викладено у 15 працях, з них 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 статтю – в зарубіжному науковому фаховому виданні, 9 тез – у матеріалах науково-практичних конференцій, круглих столів, семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 268 сторінок, обсяг основного тексту – 204 сторінки. У дисертації міститься 12 рисунків, 19 таблиць та 6 додатків. Список використаних джерел налічує 257 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** наведено загальну характеристику дисертації, обґрунтовано актуальність теми, розкрито сутність наукової проблематики, стан розробленості теми, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету та визначено завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо впровадження та апробації цих результатів та публікацій, відображено особистий внесок здобувача.

У **першому розділі** – *“Теоретико-методологічні основи регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів”* – досліджено теоретичні аспекти розвитку державного регулювання сфери використання ПЕР, розкрито методологічні підходи до формування ІДР, проаналізовано зарубіжні моделі державного регулювання зазначеної сфери.

У процесі вивчення наукових джерел виявлено, що тематика державного регулювання сфери використання ПЕР є однією із найбільш досліджуваних і потребує, передусім, системного аналізу: по-перше, як складової економіки країни в цілому в контексті розвитку відповідних галузей та сфер економічної діяльності; по-друге, як окремої уособленої сфери, яка має певні тенденції розвитку, але не має системності та можливості ринкового розвитку; по-третє, як закритої, жорстко монополізованої системи, що тісно взаємодіє з іншими системами.

Розкрито сутність державного регулювання сфери використання ПЕР крізь призму аналізу трактування понять: “паливно-енергетичні ресурси”, “державне регулювання”, “сфера використання ПЕР”, сформульованих ученими-представниками різних галузей науки. Обґрунтовано, що під державним регулюванням сфери використання ПЕР слід розуміти комплекс організаційних, нормативно-правових, ресурсних, фінансових, інформаційних

та кадрових механізмів, що застосовуються органами центральної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування для впорядкування відносин між державою, суб'єктами господарювання всіх форм власності і населенням у частині створення умов для підвищення якості та доступності ПЕР.

Сформовано перелік ІДР, що застосовуються в зазначеній сфері, із чіткою прив'язкою до відповідного органу, який його використовує (рис. 1).

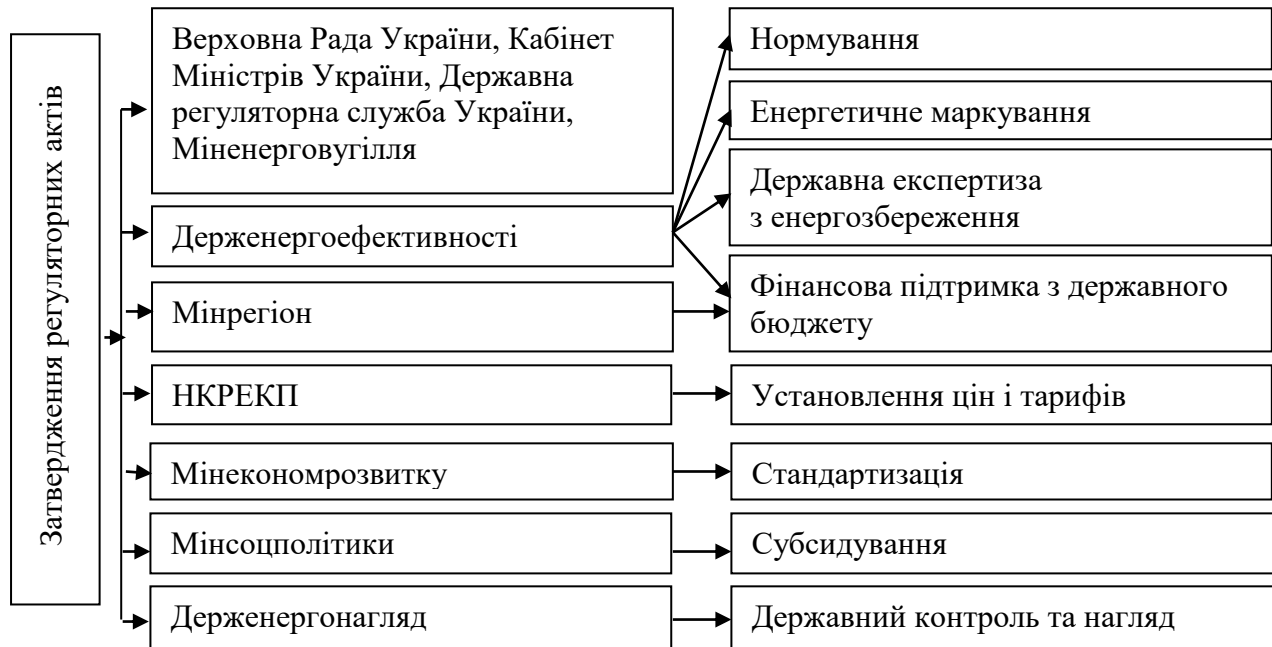

Рис. 1. ІДР, що застосовуються у сфері використання ПЕР України

Аргументовано доцільність дотримання принципів державного регулювання для оптимального функціонування сфери використання ПЕР, а саме: ефективності, прозорості, справедливості, відповідності законодавству, системності, узгодженості та партнерства.

Установлено, що країни ЄС наполегливо шукають нові шляхи, які дадуть можливість прискорити проведення реформ як енергетичних політик країн-членів, так і забезпечення на їх основі системних та швидких зрушень в існуючих регуляторних системах. Залежно від пріоритетності підходів до вдосконалення ІДР європейське співтовариство акцентує увагу на трьох можливих моделях організації такого процесу на перспективу: британській моделі, європейській змішаній моделі, яка постійно вдосконалюється, та американській універсальній моделі.

Виявлено основні відмінності цих моделей, які полягають у часі їх запровадження, пріоритетності напрямів, фінансовому забезпеченні, суспільній підтримці та результативних показниках.

Для України на сьогодні важливим фактором є визначення та обґрунтування моделі, за якою вона здійснюватиме в подальшому владні регуляторні повноваження в зазначеній сфері. З цією метою в дисертації виокремлено методологічні підходи, що використовуються державою при формуванні регуляторних повноважень, та зазначено, що державне регулювання охоплює

практично весь спектр взаємовідносин у сфері використання ПЕР, що пов'язані між собою за змістом, суттю та функціоналом. При цьому недоліки методологічного характеру щодо визначення державою подальших шляхів розвитку державного регулювання зазначеної сфери спонукають до комплексності підходів та дій, реалізація яких сприяла б прискоренню їх усунення.

Виокремлено напрями подальшого наукового дослідження щодо: дієвості наявних ІДР та виявлення неузгодженостей і суперечностей між ними, розробки заходів щодо їх мінімізації; поглибленого вивчення чинної законодавчої та нормативно-правової бази у сфері використання ПЕР, яка встановлює регуляторні повноваження органів влади, а також ІДР; прогнозування можливих викликів, спричинених наявними інституційними суперечностями державного регулювання у сфері використання ПЕР і передумов щодо їх уникнення при вдосконаленні ІДР.

У **другому розділі** – *“Особливості державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України”* – здійснено аналіз сфери використання ПЕР України як об'єкта регуляторного впливу держави, досліджено законодавче унормування державного регулювання зазначеної сфери та проаналізовано її інституційні суперечності.

У результаті аналізу сфери використання ПЕР встановлено, що більшу частину обсягів традиційних видів палива (нафта та нафтопродукти, природний газ та його похідні, вугілля) споживають суб'єкти господарювання різних форм власності (у 2017 р. – 55,3 – 70 % від загального обсягу ресурсів відповідного виду). Водночас населення споживає 40,5 % альтернативних видів палива від їх загального видобутку, що свідчить про формування у суспільстві тенденцій щодо необхідності використання екологічних видів палива для економії ПЕР та збереження екосистеми.

Деяко інша ситуація склалася з енергетичними ресурсами. Лише 20,8 % від загального обсягу споживання відновлюваних джерел енергії припадає на населення.

Виходячи з наведеного обґрунтовано доцільність стимулювання державою виробництва альтернативних видів палива та відновлюваних джерел енергії як суб'єктами господарювання, так і населенням, що сприятиме оптимізації структури енергетичного балансу України.

Також у процесі дослідження виявлено протягом 1997–2017 рр. тенденцію до збільшення втрат практично всіх видів ПЕР (за винятком нафти і теплової енергії) при їх транспортуванні та використанні, що свідчить про недостатню ефективність застосовуваних державою ІДР, які не сприяють розвитку, а лише стримують упровадження змін та призводять до підвищення рівня монополізації у зазначеній сфері.

Обґрунтовано, що законодавство повинно спиратися на встановлені та чітко визначені орієнтири розвитку сфери використання ПЕР. У разі відсутності таких орієнтирів законодавче унормування відбувається безсистемно, що призводить до виникнення нестабільності та невпевненості на рівні суб'єктів господарювання і населення, що негативно впливає на

діяльність зазначеної сфери. З огляду на це в умовах, що склалися, доцільно вдосконалити наявні ІДР з оцінюванням їх ефективності та результативності.

Зосереджено увагу на тому, що законодавство у сфері використання ПЕР являє собою порівняно великий масив законодавчих та нормативно-правових актів, які потребують перегляду, оскільки їх дія не справляє позитивного впливу на розвиток як зазначеної сфери в цілому, так і системи її регулювання зокрема. Крім того, чинне законодавство України, в тому числі і в досліджуваній сфері, потребує нагальної адаптації до законодавства ЄС, що приведе до вдосконалення системи державного регулювання і, як наслідок, до прискорення проведення подальших реформ.

З'ясовано, що у сфері використання ПЕР достатня кількість суб'єктів господарювання, які могли б конкурувати між собою. Проте через пропагування жорсткої регуляторної політики, що нівелює ринкові відносини, держава створює підґрунтя для посилення природних монополій і послаблення суб'єктів господарювання, які не мають монопольного становища.

Аналіз реалізації державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010–2018 роки та галузевих, регіональних і місцевих програм підвищення енергоефективності як ключових інструментів фінансового механізму у зазначеній сфері дав змогу встановити, що через зволікання зі створенням дієвих фінансових інструментів для модернізації основних фондів та запровадження передових енергоефективних технологій і обладнання суб'єктами господарювання сфери використання ПЕР досягти очікуваних результатів від результатів згаданих програм не вдалося.

Акцентовано увагу на позитивному впливі на функціонування сфери використання ПЕР прийнятих законодавчих актів (закони України “Про енергетичну ефективність будівель”, “Про затвердження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації” та “Про житлово-комунальні послуги”), зокрема в частині встановлення мінімальних вимог до енергетичної ефективності будівель.

Виокремлено передумови, що спричинили виникнення інституційних суперечностей між складовими досліджуваної сфери, а саме: відсутність чіткого визначення центрального органу виконавчої влади, відповідального за вдосконалення державного регулювання сфери використання ПЕР; відсутність єдиного законодавчого акта, яким було б визначено перелік ІДР; недостатньо дієва координація державних та ринкових регуляторних інструментів; недостатня зацікавленість суспільства в громадському регулюванні сфери використання ПЕР; відсутність політичної волі правлячої еліти в послабленні власного регуляторного впливу.

Установлено, що основною причиною інституційних суперечностей сфери використання ПЕР є застарілі підходи держави до формування регуляторної політики та визначення ІДР. При цьому багато органів влади має регуляторні

повноваження, які часто дублюються. Обґрунтовано, що інституційні суперечності доцільно розв'язувати на основі принципів системності державного впливу, адаптації, цілеспрямованості, справедливості, комплексності та гласності.

У **третьому розділі** – *“Шляхи вдосконалення державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України”* – запропоновано сучасну методологію оцінювання ефективності та результативності державного регулювання сфери використання ПЕР, сформовано перспективні напрями розвитку державного регулювання зазначеної сфери та конкретизовано напрями підвищення інституційної спроможності ІДР.

З'ясовано, що в зазначеній сфері ІДР класифікують за терміном дії (постійні і тимчасові) та за призначенням. Постійні ІДР (постійної дії) справляють регуляторний вплив на об'єкт регулювання протягом усього періоду його функціонування. Оцінювати таке регулювання запропоновано за результатами проведення моніторингів.

Тимчасові ІДР (тимчасової дії) справляють регуляторний вплив на об'єкт регулювання протягом певного періоду, встановленого регуляторними актами. Оцінювання такого регулювання доцільно здійснювати за кінцевими результатами регуляторного впливу і визначати шляхом проведення опитувань, статистичних спостережень або встановлення індикативних показників.

ІДР за призначенням застосовуються в разі виникнення проблем, які можуть справляти великий вплив на зазначену сферу в цілому та окремих суб'єктів господарювання зокрема. Дія таких ІДР спрямована на мінімізацію наслідків цього впливу і має масштабний або локальний характер. Оцінювати регулювання за призначенням запропоновано шляхом проведення моніторингів або експрес-опитувань. При цьому необхідно враховувати, що: дія ІДР за призначенням є досить короткочасною, а їх суть, підходи та зміст можуть постійно змінюватися; оцінювання їх дієвості є доцільним лише після закінчення дії регуляторного впливу; результати оцінювання повинні бути як загальними (загальнодержавний, обласний та міський рівні), так і конкретизованими (суб'єкт господарювання, група осіб, або фізична особа).

Доведено, що оцінювання ефективності та результативності державного регулювання сфери використання ПЕР повинно здійснюватися на основі затверджених критеріїв двох типів: регламентуючих (сприйняття об'єктами регулювання) та практичних (фактичне досягнення).

Удосконалено методичні підходи до проведення експрес-опитування населення щодо оцінювання ефективності та результативності ІДР і дієвості державної регуляторної політики. Зокрема, розроблено анкету, на основі якої пропонується проводити таке опитування. Питання, що увійшли до анкети, сформульовані відповідно до запропонованого в дисертації базового підходу до оцінювання ефективності та результативності державного регулювання сфери використання ПЕР.

За результатами експрес-опитування виявлено причини переважно негативного ставлення респондентів до державного регулювання сфери використання ПЕР: незрозуміння суті реформ, що проводяться (23 % від

опитаних); несприйняття дій державних регуляторів (27 %); незрозуміння напрямів стратегічного розвитку сфери (31 %) та недовіра до держави та її регуляторних органів (9 % опитаних).

Для реалізації перспективних напрямів державного регулювання досліджуваної сфери сформовано алгоритм послідовності дій при обґрунтуванні доцільності вдосконалення ІДР, який складається з трьох етапів: виявлення проблематики, визначення орієнтирів та формування шляхів досягнення результату.

Акцентовано увагу на тому, що країни ЄС відмовилися від ІДР, які безпосередньо чи опосередковано негативно впливали на розвиток конкурентного середовища. Запропоновано за таким принципом діяти і у сфері використання ПЕР України.

Розроблені в дисертації теоретичні положення узагальнено в структурно-функціональній схемі державного регулювання сфери використання ПЕР, що містить мету державного регулювання та основні завдання, механізми, рівні, суб'єкти, об'єкти, функції та принципи державного регулювання (рис. 2).

Зазначено, що запровадження цієї схеми дасть можливість забезпечити: системність державного впливу – передбачає розробку всієї сукупності заходів, необхідних для формування регуляторної політики; наукову обґрунтованість – регулювання на всіх рівнях має враховувати вимоги об'єктивних законів розвитку; справедливість – заходи з регулювання сфери не повинні формувати певні привілеї для одних суб'єктів ринку, тим самим створюючи несприятливі умови господарювання для інших суб'єктів; адаптивність – регулювання має ґрунтуватися на аналізі результатів реформ; цілеспрямованість – регуляторна політика має бути спрямована на досягнення відповідної мети; комплексність – необхідність використання державою всього арсеналу засобів, що є в її розпорядженні (правових, економічних, адміністративних, організаційних тощо) з метою поєднання державного та ринкового регуляторного інструментарію; гласність – проекти регуляторних актів мають бути відкритими для широкого обговорення.

Обґрунтовано запровадження процесу поступової мінімізації втручання державних регуляторних органів у зазначену сферу, що тим самим прискорить розвиток її ринкового регулювання. Цей процес має поєднувати як вітчизняні практики, спрямовані на підвищення ефективності та результативності наявних ІДР в умовах українських реалій, так і зарубіжний досвід формування регуляторних систем. Таким досвідом можуть бути напрацювання, отримані країнами Європейського Союзу при багаторічному трансформуванні як регуляторних систем, так і сфер використання ПЕР, з урахуванням їх позитивних результатів.

Установлено, що у сфері використання ПЕР будь-які вдосконалення мають проводитися системно та охоплювати максимальну кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють власну діяльність, населення та громадськість. Це дасть змогу своєчасно видозмінювати та коригувати відповідні дії в процесі вдосконалення державної регуляторної політики в цілому та ІДР зокрема залежно від отриманого результату.

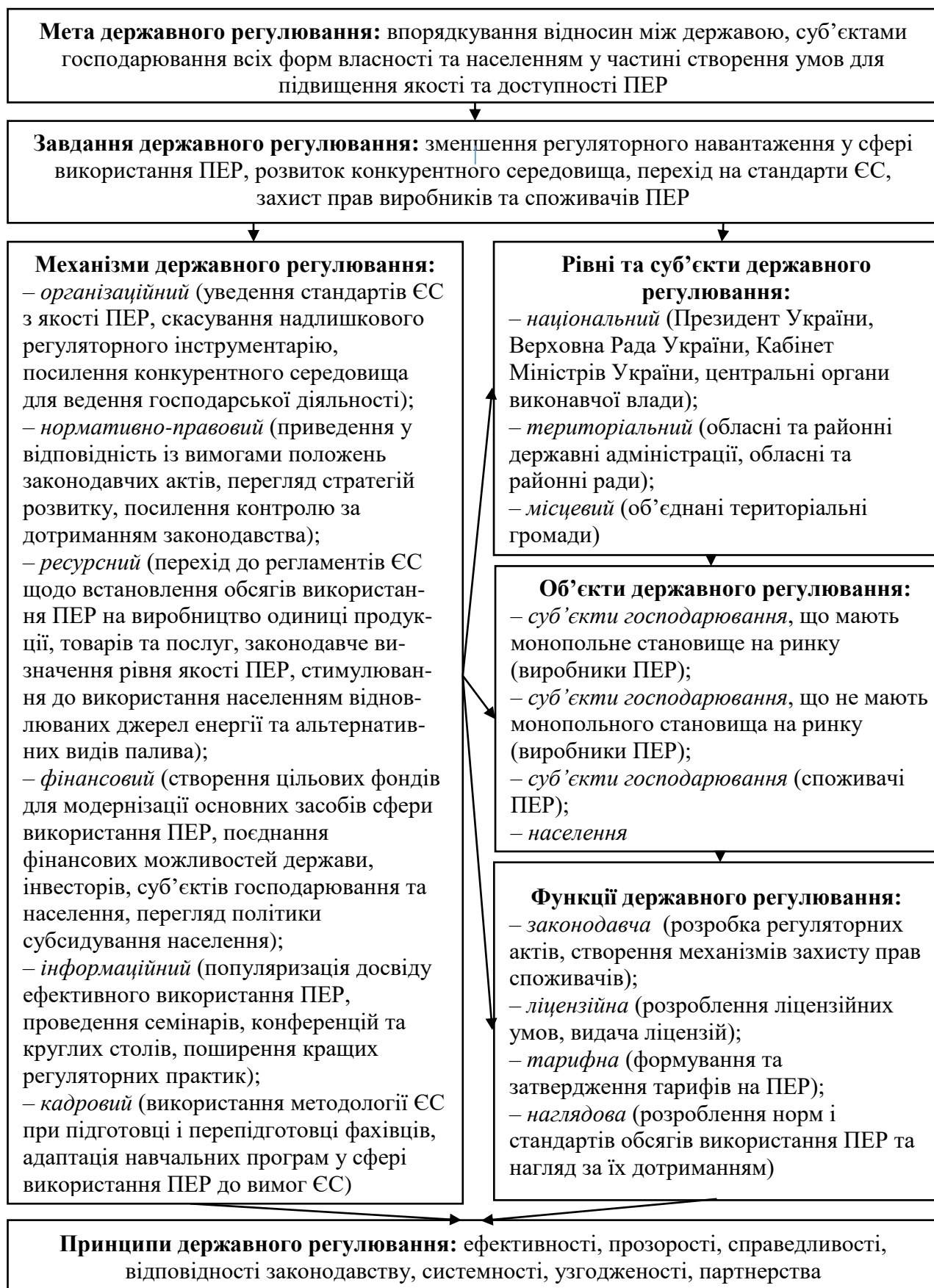

Рис. 2. Структурно-функціональна схема державного регулювання сфери використання ПЕР України

Підходи щодо вдосконалення ІДР мають передбачати проведення системних реформ у сфері використання ПЕР за умови консолідації зусиль держави та суспільства, адже унікальність зазначеної сфери полягає в тому, що для її успішного функціонування необхідні як ефективні та своєчасно прийняті рішення, так і їх підтвердження практичними результатами. Лише в такому разі обмеження державного втручання у зазначену сферу може перетворитися з декларацій на ефективний механізм формування та реалізації дієвих ІДР, покликаних створити передумови для подальшого розвитку сфери використання ПЕР.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано вирішення актуального наукового завдання в галузі державного управління щодо вдосконалення державного регулювання сфери використання ПЕР України на основі сучасного теоретико-методологічного обґрунтування з урахуванням зарубіжного досвіду та вітчизняних практик для підвищення ефективності та результативності наявних ІДР. Отримані узагальнюючі результати дисертаційної роботи дали підстави для формулювання таких висновків.

1. Обґрунтовано сутність державного регулювання сфери використання ПЕР України, під яким пропонується розуміти комплекс організаційних, нормативно-правових, ресурсних, фінансових, інформаційних та кадрових механізмів, що застосовуються органами центральної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування для впорядкування відносин між державою, суб'єктами господарювання всіх форм власності і населенням у частині створення умов для підвищення якості та доступності ПЕР. До основних принципів державного регулювання зазначеної сфери віднесено: принципи ефективності, прозорості, справедливості, відповідності законодавству, системності, узгодженості та партнерства, а до завдань – зменшення регуляторного навантаження на сферу використання ПЕР, розвиток конкурентного середовища, перехід до стандартів ЄС, захист прав виробників та споживачів ПЕР.

2. Виявлено особливості ІДР, які полягають у їх класифікації за терміном дії (постійні і тимчасові) та за призначенням: загального (затвердження регуляторних актів, установлення цін і тарифів, державний контроль та нагляд, нормування, стандартизація, ліцензування, енергетичне маркування тощо) та спеціального призначення (субсидування, державна підтримка з бюджету). ІДР постійної дії справляють регуляторний вплив на суб'єкт регулювання протягом усього періоду його функціонування, а тимчасової дії – протягом певного періоду, встановленого регуляторними актами. ІДР спеціального призначення, на відміну від ІДР загального призначення, застосовуються в разі виникнення проблем, які можуть справляти великий вплив на зазначену сферу в цілому та окремих суб'єктів господарювання зокрема.

Установлено, що основними недоліками існуючих ІДР є: відсутність комплексності та систематизованості, жорсткий вплив на сферу використання ПЕР, що унеможлиблює розвиток конкуренції, відсутність взаємозв'язку з ринковими інструментами регулювання, неефективний регуляторний вплив на зазначену сферу, спрямованість на контрольні, а не на наглядові функції. Обґрунтовано, що вдосконалення ІДР можливе шляхом: мінімізації впливу держави на ринкові процеси, поєднання інтересів держави, суб'єктів господарювання та населення, створення прозорого та дієвого законодавчого поля, переходу до стандартів ЄС, демонополізації зазначеної сфери, розвитку конкурентного середовища.

3. Узагальнено зарубіжні моделі державного регулювання сфери використання ПЕР, які характеризуються: ефективною співпрацею державних інституцій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та населення; поєднанням зусиль державних регуляторних органів та органів місцевого самоврядування при формуванні державної регуляторної політики; спільною розробкою ІДР з метою обмеження втручання держави в господарські процеси, при цьому з підвищенням впливу такого втручання на суб'єктів господарювання, що мають монопольне становище у сфері використання ПЕР. Це дало можливість запропонувати для запровадження у зазначену сферу окремих складових зарубіжних практик, а саме щодо: вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази з урахуванням вимог директив ЄС; скасування нормування ПЕР з переходом до практики запровадження енергетичних стандартів; удосконалення системи контролю та проведення моніторингу дієвості державної регуляторної політики.

4. Виокремлено та обґрунтовано основні завдання державних регуляторних органів щодо формування і реалізації державної політики у сфері використання ПЕР шляхом розроблення алгоритму послідовності дій державних регуляторних органів при обґрунтуванні доцільності підвищення дієвості ІДР. Удосконалено методологію проведення експрес-опитувань населення на предмет визначення рівня сприйняття суспільством регуляторних повноважень держави, що дало можливість: сформулювати базові питання для проведення експрес-опитувань населення; визначити індикативну складову суспільних настроїв стосовно ІДР у сфері використання ПЕР, рівень суспільних очікувань від дієвості вдосконалених ІДР; оцінити суспільну задоволеність діяльністю державних регуляторних органів.

5. Удосконалено методологічні підходи до оцінювання ІДР, на основі яких: сформовано критерії оцінювання ефективності та результативності ІДР; виявлено ІДР, які потребують скасування або вдосконалення; визначено за результатами оцінювання перспективні напрями розвитку ІДР, а саме: підвищення ефективності використання ПЕР суб'єктами господарювання та населенням; удосконалення конкурентного середовища в зазначеній сфері;

створення єдиного правового поля для розвитку ринкових регуляторних інструментів.

6. Розроблено структурно-функціональну схему державного регулювання сфери використання ПЕР, основними складовими якої є: мета державного регулювання та основні завдання, механізми, рівні, суб'єкти, об'єкти, функції та принципи державного регулювання. Для її впровадження в зазначеній сфері сформульовано рекомендації центральним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, а саме:

а) Верховній Раді України внести зміни до законодавчих актів України щодо:

- формулювання терміна “сфера використання паливно-енергетичних ресурсів” (Закон України “Про енергозбереження”), під яким пропонується розуміти “сукупність пов'язаних між собою суб'єктів регулювання, які визначають та впорядковують способи, напрями та умови використання ПЕР з дотриманням установлених стандартів, норм і нормативів та врахуванням існуючого стану технічного і технологічного розвитку основних фондів, а також рівня регуляторного впливу держави на процеси, що відбуваються”;

- скасування інструменту державного регулювання “державна експертиза з енергозбереження” (Закон України “Про енергозбереження”);

- скасування інструменту державного регулювання “нормування” (Закон України “Про енергозбереження”);

- підвищення відповідальності за недотримання суб'єктами природних монополій регуляторного законодавства у сфері використання ПЕР (Закон України “Про природні монополії”);

б) Кабінету Міністрів України, міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, що здійснюють формування та реалізацію державної регуляторної політики у сфері використання ПЕР, забезпечити виконання практичних рекомендацій щодо вдосконалення ІДР указаної сфери шляхом реалізації визначених перспективних напрямів, а саме: вдосконалення законодавства, перегляду ІДР, демонополізації зазначеної сфери, інтеграції сфери використання ПЕР до енергетичного співтовариства ЄС, поєднання державних та ринкових інструментів регулювання, розвитку конкурентного середовища, переходу до стандартів та регламентів ЄС, підготовки управлінців нової формації, підвищення інституційної спроможності ІДР;

в) органам місцевого самоврядування з метою поєднання зусиль державних і самоврядних інституцій забезпечити:

- вжиття заходів щодо широкомасштабної популяризації серед населення ІДР та доцільності розвитку ринкових регуляторних інструментів для мінімізації впливу держави на процеси, що відбуваються у сфері використання ПЕР;

- координацію дій центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадськості, пов'язаних з удосконаленням державних регуляторних повноважень;

– організацію та проведення на рівні міст, районів, селищ та сіл конференцій, семінарів, круглих столів тощо з метою відображення особливостей функціонування вдосконалених ІДР;

– проведення навчань, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання та населення, спрямованих на досягнення кращої обізнаності щодо дії ІДР.

Запропоновані висновки та практичні рекомендації є методологічним підґрунтям для вдосконалення державного регулювання у сфері використання ПЕР України і подальших наукових досліджень.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

1. Тронь О. Я. Сучасний стан розвитку сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Теорія та практика державного управління та місцевого самоврядування*: електрон. наук. фах. вид. Херсон. нац. техн. ун-ту. Херсон, 2016. Вип. 2. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua.

2. Тронь О. Я. Державне регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів: закордонний досвід. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*: зб. наук. пр. АМУ. Київ: АМУ, 2016. Вип. 2. С. 207–214.

3. Тронь О. Я. Нормативно-правове регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління*: наук. журн. (Серія «Держ. упр.»). 2016. № 3 (72). С. 84–91.

4. Тронь О. Я. Сфера використання паливно-енергетичних ресурсів України: пріоритети європейського вектору розвитку. *Системні проблеми державного управління в умовах системних змін*: зб. наук. пр. ДонДУУ. Маріуполь: ДонДУУ, 2017. Вип. 300. С. 93–100.

5. Тронь О. Я. Сфера використання паливно-енергетичних ресурсів як об'єкт державного регулювання в сучасних економічних умовах. *Держава та регіони*: наук.-виробн. журн. 2018. № 1(61). С.177–182.

6. Тронь А. Я. Методы усовершенствования государственного регулирования сферы использования топливно-энергетических ресурсов Украины. *Государственное управление и государственная служба*: науч.-аналит. журн. АГУ при Президенте Респ. Казахстан. 2016. № 4 (14). С. 69–75.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

7. Тронь О. Я. Державне регулювання у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Актуальні питання економічного розвитку в сучасних умовах*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Херсон, 22 квіт. 2016 р.) / за заг. ред. А. І. Соловійова. Херсон: ХДУ, 2016. С. 209–210.

8. Тронь О. Я. Механізми державного регулювання у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Становлення публічного адміністрування в Україні*: матеріали VII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених (Дніпропетровськ, 22 квіт. 2016 р.) / за заг. ред. С. О. Шевченка. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2016. С. 238–240.

9. Тронь О. Я. Державне регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів в умовах ринкових перетворень. *Державне управління в Україні: історія державотворення, виклики та перспективи*: матеріали VII Міжнар. наук. конф. аспірантів та докторантів з держ. упр. (Одеса, 27 трав. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 172–175.

10. Тронь О. Я. Напрями удосконалення державної політики у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Трансформація конституційних засад публічного управління та адміністрування*: зб. тез круглого столу (Харків, 23 черв. 2016 р.). Харків: Вид-во ХарРІДУ НАДУ “Магістр”, 2016. С. 136–139.

11. Тронь О. Я. Особливості нормативно-правового регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 28 жовт. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 368–370.

12. Тронь О. Я. Напрями розвитку державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України. *Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікаційний аспект*: матеріали щоріч. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 3–4 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, В. М. Сороко, Л. А. Гаєвської. Київ: НАДУ, 2016. С. 225–226.

13. Тронь О. Я. Удосконалення державного регулювання у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів України в умовах європейської інтеграції. *Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України*: матеріали 13-ї наук.-практ. конф. (Дніпро, 19 трав. 2016 р.) / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. С. 121–125.

14. Тронь О. Я. Зарубіжний досвід удосконалення державного регулювання паливно-енергетичного сектору. *Становлення публічного адміністрування в Україні*: матеріали VIII Всеукр. міжвуз. конф. студентів та молодих учених (Дніпро, 21 квіт. 2017 р.). Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. С. 310–312.

15. Тронь О. Я. Узагальнення теоретичних підходів щодо реформування механізмів державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 27 жовт. 2017 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 200–202.

АНОТАЦІЯ

Тронь О. Я. Державне регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2019.

У дисертаційній роботі вирішено актуальне наукове завдання, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів України та розробленні практичних рекомендацій щодо його вдосконалення. Розкрито сутність сфери використання паливно-енергетичних ресурсів як об'єкта регуляторного впливу держави, проведено аналіз наявної законодавчої бази, виявлено та систематизовано її основні недоліки та акцентовано увагу на причинах їх виникнення. Узагальнено зарубіжні практики державного регулювання зазначеної сфери та обґрунтовано доцільність і можливість використання кращих надбань такого досвіду в українських реаліях.

Розроблено структурно-функціональну схему державного регулювання сфери використання паливно-енергетичних ресурсів та алгоритм послідовності дій при обґрунтуванні доцільності вдосконалення інструментів державного регулювання, який складається з трьох етапів: виявлення проблематики, визначення орієнтирів та формування шляхів досягнення результату.

Визначено методологічні підходи до оцінювання інструментів державного регулювання, на основі яких сформовано критерії оцінювання їх ефективності та результативності, а також шляхи вдосконалення державного регулювання зазначеної сфери, охарактеризовано основні умови для підвищення інституційної спроможності інструментів державного регулювання та запропоновано пріоритетні напрями їх удосконалення.

Ключові слова: сфера використання паливно-енергетичних ресурсів, механізми та інструменти державного регулювання, структурно-функціональна схема державного регулювання, критерії оцінювання інструментів державного регулювання, державна регуляторна політика.

ANNOTATION

Tron O. Ya. Public regulation of the use of fuel and energy resources of Ukraine. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a scientific degree of Ph.D in Public Administration on specialty 25.00.02 – Mechanisms of Public Administration. – National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, 2019.

In the thesis it is solved the actual scientific problem, which consists in theoretical and methodological substantiation of state regulation of the area of use of fuel and

energy resources of Ukraine and development of practical recommendations for its improvement. The essentiality of the area of use of fuel and energy resources as an object of regulatory influence of the state is revealed, the analysis of the existing legislative base is done, its main shortcomings are identified and systematized paying attention to the causes of their occurrence. Foreign practices of state regulation of the specified area are generalized and the expediency and possibility of using the best features of such experience in Ukrainian realities is substantiated.

It was developed the structural and functional scheme of public regulation of the area of FER use and the algorithm of the sequence of actions in substantiating the expediency of improving the public regulation instruments, which consists of the three stages: identification of problems, definition of landmarks and development of ways of achieving the result.

Methodological approaches to the evaluation of public regulation instruments were developed. On this basis the criteria for evaluating the effectiveness and efficiency of public regulation instruments were formulated, the ways of improving of public regulation of the specified area and basic conditions for enhancing the institutional capacity of public regulation instruments were identified, and priority directions for their improvement were proposed.

The obtained scientific results, which in the broadest sense reveal the novelty of the research, consist in the complexity of approaches to the analysis of existing mechanisms and instruments of the state regulation of the use of fuel and energy resources, taking into account the state of legislative provision, the efficiency and effectiveness of market regulators, the effectiveness of the management decisions taken and the level of certainty ways of further development of this area.

The results obtained during the research will further contribute to the development of a competitive environment in the area of use of fuel and energy resources, while at the state level there will be no need for the use of rigid regulatory functions. Such approaches will stimulate further improvement of state regulation instruments and inflow of investments, which will foster competition, and ultimately lead to an increase in the capacity of economic entities to ensure the production of products, works and services of the proper quality.

Proposed scientific approaches to the issue of improvement of state regulatory functions include separately identified directions that contribute to the achievement of the main goal of state regulation – to increase the efficiency of the use of fuel and energy. The effectiveness of these approaches is proposed to be achieved by using the results obtained in assessing the efficiency and effectiveness of existing government regulatory instruments that will establish their real impact on the scope and determine the limits of their use.

The practical significance of this dissertation work is determined by the possibility and expediency of application at the state level of the proposed directions of improvement of state regulation of the area, taking into account the priority directions of a single state regulatory policy.

Keywords: area of use of fuel and energy resources, mechanisms and instruments of public regulation, structural and functional scheme of public regulation, criteria for evaluation of instruments of public regulation, state regulatory policy.